

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Факультет соціології

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЗАГАЛЬНА СОЦІОЛОГІЯ**

для студентів

галузь знань 05 - соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 – соціологія
освітній рівень бакалавр
освітня програма «Соціологія»
вид дисципліни обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	2
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: к.соц.н., доц. Тетяна КУЗЬМЕНКО, к.соц.н., ас. Анна ТАЩЕНКО.

Пролонговано: на 2023/2024 н.р. _____ (_____) « _____ » 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 2024/2025 н.р. _____ (_____) « _____ » 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник: Тетяна КУЗЬМЕНКО, к.соц.н., доц., доцент кафедри соціальних структур та соціальних відносин.

ЗАТВЕРДЖЕНО

зав. кафедри соціальних структур

та соціальних відносин _____ (Олег МАЗУРИК)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Протокол № 20 від «28» серпня 2022 р.

Схвалено науково - методичною комісією факультету соціології

Протокол від «29» липня 2022 року №8

Голова науково-методичної комісії _____

Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. Мета дисципліни – формування знання про предмет, структуру, понятійний апарат соціології, опанування соціологічними знаннями про сучасне суспільство та соціальні зміни, що в ньому відбуваються.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати* основні поняття з історії соціології, філософії.
2. *Вміти* оперувати поняттєво-категоріальним апаратом філософії; конспектувати та працювати з науковою літературою; обґрунтовувати власну світоглядну позицію щодо взаємодії людини і суспільства.
3. *Володіти елементарними навичками* аналізу, узагальнення та систематизації емпіричного та теоретичного матеріалу щодо соціальних явищ.

3. Анотація навчальної дисципліни: предметом вивчення дисципліни є основні поняття соціології, її об'єкт та предмет, структура, функції, роль у сучасному суспільстві, а також становлення, розвиток і функціонування соціальних спільнот і форм їх самоорганізації: соціальних систем, соціальних структур та інститутів. Отримані знання та навички можуть застосуватися студентами у вивченні теорії соціології, соціальної структури та стратифікації, соціології соціальних змін та спеціальних і галузевих соціологій. Сформовані результати навчання сприятимуть становленню у професійній діяльності та самореалізації майбутнього фахівця соціолога. Теоретичний зміст предметної області: соціальні відносини та взаємодія; особистість, соціальні групи та спільноти; соціальні інститути; соціальні структури та нерівності; соціальні зміни та їх вплив; соціальні проблеми в соціумі, як на національному, так і глобальному рівнях.

4. Завдання дисципліни:

- формування у здобувачів освіти основ соціологічного мислення;
- здобуття теоретичних знань щодо розуміння соціології як науки, її основних функцій у сучасному суспільстві;
- вивчення базових елементів суспільства, соціальної структури, соціальних змін у сучасному суспільстві.

Це спрямовано на формування наступних компетентностей:

- СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
- СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати особливості об'єкту та предмету соціологічного знання, його структуру та функції; зміст основних категорій соціології, поняття «соціологічна уява»	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Контрольна робота, усна відповідь, доповнення, письмова самостійна робота, аналітичне завдання, колективна презентація	20
1.2	Знати сутність поняття суспільства, головні ознаки, типи суспільства, структурні виміри суспільства: зміст понять соціальна спільнота, соціальна група, соціальний клас, нерівність, соціальний інститут, соціальна організація, особистість, мобільність та маргінальність	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Контрольна робота, усна відповідь, доповнення, письмова самостійна робота, аналітичне завдання	10
1.3	Знати основні характеристики особистості як об'єкту та суб'єкту соціальних відносин, процесу соціалізації, де соціалізації, ресоціалізації, сутності девіантної поведінки та соціального контролю.	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Контрольна робота, усна відповідь, доповнення, письмова самостійна робота	10

1.4	Знати сутність, чинники, форми, тенденції структурних та культурних змін сучасних суспільств. Виокремлювати головні проблеми та тенденції структурних та культурних змін в сучасному суспільстві	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Контрольна робота, усна відповідь, доповнення, письмова самостійна робота, колективна презентація	10
2.1	Вміти аналізувати та пояснювати роль соціологічного знання в сучасному суспільстві, під час війни, визначати специфічні риси соціології як науки, дисципліни, професії, в контексті її історичного та теоретичного розвитку	Практичні заняття, самостійна робота	Контрольна робота, усна відповідь, доповнення, письмова самостійна робота, аналітичне завдання, колективна презентація	20
2.2	Розуміти основні питання історії розвитку соціології, сучасні концепції та теорії соціології.	Практичні заняття, самостійна робота	Контрольна робота, усна відповідь, доповнення, письмова самостійна робота, колективна презентація	10
3.1	Робота в групі по підбору аналітичного матеріалу, застосування положень соціологічних теорій та концепцій до дослідження та презентації соціальних змін в Україні та світі, зокрема, зумовлених війною	Практичні заняття, самостійна робота	Контрольна робота, колективна презентація	10
4.1	Здійснювати самостійний пошук та критично застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій для дослідження та пояснення соціальних змін в Україні та світі.	Практичні заняття, самостійна робота	Контрольна робота, колективна презентація	10

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	3.1	4.1
Програмні результати навчання (назва)								
Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності (PH01).	+	+	+	+	+	+	+	+
Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач (PH04).		+	+		+		+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

А) семестрове оцінювання:

	Частина 1		Частина 2		PH
	Min. 30 балів	Max. 50 балів	Min. 30 балів	Max. 50 балів	
Усна відповідь	3x3=9	5x3=15	3x3=9	5x3=15	PH 1.1; PH 1.2; PH 1.3; PH 1.4; PH 2.1; PH 2.2
Доповнення	3x1=3	5x1=5	3x1=3	5x1=5	PH 1.1; PH 1.2; PH 1.3; PH 1.4; PH 2.1; PH 2.2
Письмова самостійна робота	3x2=6	5x2=10	3x2=6	5x2=10	PH 1.1; PH 1.2; PH 1.3; PH 1.4; PH 2.1; PH 2.2
Аналітичне завдання	3x1=3	5x1=5	3x1=3	5x1=5	PH 1.1; PH 2.1
Колективна презентація	3x1=3	5x1=5	3x1=3	5x1=5	PH 1.1; PH 2.1; PH 3.1; PH 4.1
Контрольна робота	6x1=6	10x1=10	6x1=6	10x1=10	PH 1.1; PH 1.2; PH 1.3; PH 1.4; PH 2.1; PH 2.2; PH 3.1; PH 4.1

Б) підсумкове оцінювання: залік.

Для студентів, які набрали сумарно меншу кількість балів, ніж *критично-розрахунковий мінімум* – **60 балів**, щоб отримати залік, потрібно обов'язково виконати (з оцінкою, не нижче за мінімальну): аналітичні завдання, контрольні роботи, презентації.

7.2 Організація оцінювання:

Усні відповіді та доповнення оцінюються по факту наявності на практичних заняттях, бали накопичуються протягом семестру.

Письмові самостійні роботи оцінюються по факту виконання на лекційних заняттях протягом вивчення Тем 1-11.

Контрольна робота №1 виконується на практичному занятті протягом наступного тижня після вивчення Тем 1-5.

Контрольна робота №2 виконується на практичному занятті протягом наступного тижня після вивчення Тем 6-11.

Колективна презентація (№1) на тему: "Соціологія як дисципліна, наука та професія. Соціологічні дослідження в час війни".

Студенти створюють 3 групи. Кожна група визначає несоціологічну спеціальність.

- Готують презентації, які повинні:
  - змістовно бути орієнтовані на студентів обраних несоціологічних спеціальностей (*кібернетиків, математиків, психологів ...*);
  - містити слоган-девiз факультету соціології;
  - розкривати тему;
  - містити категорії соціології та використовувати альтернативний соціологічний словник (Є. Головаха);
  - розкривати специфіку соціології, показати її значення для суспільства, науки, проблеми, які розглядаються соціологією, основні теми, які пропонують для вивчення на визначених спеціальностях (факультетах)...
  - робити акцент на розкритті питання: «Соціологія в сучасному українському суспільстві: досягнення, проблеми, перспективи ...».

Термін виконання завдання - на друге практичне заняття на тему: «Соціологія як наука. Соціологічні дослідження в час війни». Після заняття здобувачі надсилають презентацію викладачеві, який веде практичні заняття.

Колективна презентація (№2) на тему: «Прояви структурних та культурних змін у сучасному українському суспільстві. Виклики українському суспільству у війні».

Для підготовки презентації здобувачі діляться за списком на **п'ять** підгруп (можна перейти з однієї підгрупи до іншої за узгодженням зі старостою).

На практичному занятті після кожної презентації студенти ставлять та відповідають на запитання по змісту презентації та питаннях практичного заняття.

Критерії оцінювання презентації:

- відповідність заданій тематиці;
- розкриття теми;
- план;
- використання та наведення відповідного теоретичного та емпіричного матеріалу;
- логіка у викладені думок та аргументації;
- висловлення власної точки зору;
- креативність;
- зазначення використаної літератури;
- зазначення складу групи та внеску кожного студента;
- кількість змістовних слайдів 17-20.

Термін виконання завдання - на практичне заняття за темою 11. «Тенденції структурних та культурних змін сучасних суспільств. Виклики українському суспільству у війні».

Після заняття здобувачі надсилають презентацію викладачеві, який веде практичні заняття.

Аналітичне завдання (№1). За схемою письмово студенти аналізують наукову статтю з соціології за темою, що зацікавила. Визначають об'єкт та предмет матеріалу. Підкреслюють по тексту категорії соціології (не більше 10). Дають визначення 3 категоріям за соціологічним словником. Вказують, до якого елементу в структурі соціологічного знання відноситься даний матеріал. Визначають функції соціології, які відображаються через даний матеріал.

Термін виконання завдання - на перше практичне заняття на тему: «Соціологія як наука. Соціологічні дослідження в час війни». Після заняття здобувачі надсилають завдання викладачеві, який веде практичні заняття.

Аналітичне завдання (№2). (Здобувачі на вибір виконують завдання одного з варіантів А чи Б).

А). Здобувачі описують основні прояви мобільності та маргінальності в період війни у сучасному українському суспільстві (1,5 – 2 сторінки; Times New Roman – 14, інтервал - 1,5 рядка).

Б). Здобувачі описують основні характеристики молоді як маргінальної групи (1,5 – 2 сторінки; Times New Roman – 14, інтервал - 1,5 рядка).

Термін виконання завдання - на практичне заняття на тему: «Соціальна мобільність та соціальна маргінальність» (тема 6). Після заняття здобувачі надсилають завдання викладачеві, який веде практичні заняття.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисциплін. Тематичний план лекцій та практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		лекції	практичні	самостійна робота
Частина 1. Соціологія як наука. Соціоструктурні аспекти суспільства.				
1.	Соціологія як наука. Соціологічні дослідження в час війни	4	6	10
2.	Суспільство як соціальна система. Типологія суспільств.	4	4	5
3.	Культура і суспільство		2	5
4.	Соціальна структура суспільства	4	2	5
5.	Соціальна група та її види. Соціальна організація.		2	5
Контрольна робота 1			2	30
Частина 2. Нормативні та інституціональні засади функціонування суспільства та особистості.				
6.	Соціальна мобільність та соціальна маргінальність	2	2	5
7.	Соціальні інститути суспільства	2	2	5
8.	Сім'я як соціальний інститут і соціальна група	2	2	5
9.	Особистість у системі соціальних зв'язків. Соціалізація	4	2	5
10.	Соціальний контроль. Девіантна поведінка	2	2	5
11.	Тенденції структурних та культурних змін сучасних суспільств. Виклики українському суспільству у війні	2	4	5
Контрольна робота 2			2	
Всього		26	34	60

Загальний обсяг **120 год.** в тому числі:

Лекції – **26 год.**

Практичні – **34 год.**

Самостійна робота - **60 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основна:

1. Гуменюк Л.Й. Соціологія: Хрестоматія (від першоджерел до сучасності). У 2-х томах. – Т.1. – Львів, 2019. (Теми: 1, 3-6, 8, 13) URL: <https://cutt.ly/KSz1Ktc>
2. Кузьменко Т.М. Соціологія. Навчальний посібник. – К., 2010. – С.8-18; 36-242.
3. Лобанова А.С., Калашнікова Л.В. Соціологія. Вступ до спеціальності: навчально-методичний посібник для студентів закладів вищої освіти. - К., 2022. - 302 с.
4. Соціологія: навчальний посібник. / За ред. С. О. Макеєва (Розділ: 1; 3-5; 7; 11). – К., 2008.
5. Соціологія: підручник для студентів вищих навчальних закладів Волович В.І., Горлач М.І., Кремень В.Г. – К., 2019 – С. 11-34; 270-388; 625-656; 780-804.
6. Соціологія: теорії середнього рівня: навчальний посібник / за наук. ред. Ю. Ф. Пачковського [Н. В. Коваліско, Т. Д. Лапан, Н. Й. Черниш та ін.]. (Розділ: 4, 5, 12.) К., 2020. 356 с. – С. 31-45; 110-172 URL: <https://cutt.ly/hSz0Sml>
7. Черниш Н. Й. Соціологія: підручник (Тема: 1; 6-8; 11). – К., 2009.

Додаткова:

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених / О. Богдан; консультант-рецензент В. Паніотто. - К., 2015. URL: <https://cutt.ly/XXXrslT>
2. Гіденс Е. Соціологія. (Розділ: 1-3; 7-8; 10-11; 19). – К., 1999.
3. Головаха Є., Горбачик А. Тенденції соціальних змін в Україні та Європі: за результатами “Європейського соціального дослідження” 2005–2007– 2009-2011. – К., 2012. – 119 с.
4. Головаха, Є. І. Альтернативний соціологічний словник// Соціологія: теорія, методи, маркетинг, 2016 -№3, - С. 191-194. URL: <https://cutt.ly/QXXrmmA>
5. Коваліско Н.В. Основи соціальної стратифікації: Навчальний посібник. – Львів, 2007. -С. 8-71; 121-156.
6. Makeev С. Інституційні стани: норма, патологія, надзвичайність // Соціологія: теорія, методи, маркетинг –2022, №2 –С.22–39. URL: <https://cutt.ly/fXXdQs0>
7. Оксамитна С. Жінки і кар'єра: власна чи чоловікова? URL: <https://cutt.ly/XXXrUyo>
8. Початок нового політичного року: довіра до соціальних інститутів (липень 2020р.). Дослідження Центру Разумкова. URL: <https://cutt.ly/TXXrSSC>
9. Рущенко І.П. Соціологія злочинності: Монографія. (С.17-26; 151-168) URL: <https://cutt.ly/6XXrH36>
10. Рущенко І.П. Соціологія на війні.// Український соціологічний журнал. 2017. № 1-2. С. 43-52. URL: <https://cutt.ly/LXXr0cw>
11. Симончук О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. — К., 2018. — С. 19-33. URL: <https://cutt.ly/9XXtwCP>
12. Симончук О.В. Середній клас у соціальній структурі українського суспільства / О.В. Симончук // Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С.Макеєва. — К., 2006. — С. 209–243.
13. Слюсар Л. І. Специфіка батьківства у сім'ях різних типів: проблеми, ризики та шляхи їх мінімізації // Демографія та соціальна економіка. – 2017. - №3. – С. 24–36.
14. Слюсар Л.І. Позашлюбна народжуваність в Україні: сучасні особливості в контексті європейського демографічного розвитку // Демографія і соціальна економіка. – 2018. - №3 (34). – С. 26-38.
15. Соціально-психологічні чинники інтеграції українського соціуму / [О.Г.Злобіна, М.О.Шульга, Л.Д. Бевзенко та ін.]; за наук. ред. О.Г.Злобіної. — К., 2016. – С. 223-249. URL: <https://cutt.ly/OXXtozO>
16. Соціологія особистості та девіантної поведінки. Текст лекцій для студентів спеціальності 054 «Соціологія» / І. П. Рущенко – Х., 2020. – С. 130.
17. Степаненко В. Сучасне громадянське суспільство: теоретико-методологічні підходи соціологічного дослідження // Соціологічні виміри громадянського суспільства в Україні – К., 2019. – С. 11-34. URL: <https://cutt.ly/hXXtgwG>
18. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 30 років незалежності. Випуск 8 (22) / Головні редактори д.екон.н. В.М.Ворона, д.соціол.н. М.О.Шульга. – К., 2021. – 620 с. URL: <https://cutt.ly/0XZ8hUM>
19. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Випуск 6 (20)/ Головні редактори д.е.н. В.М.Ворона, д.соц.н. М.О.Шульга. – К., 2019. – 517 с. URL: <https://cutt.ly/GXXkxq7>

Додаткові ресурси:

1. Дослідження в час війни Info Sapiens. URL: <https://cutt.ly/aXXqe56>
2. Шостий діалог «У ПРОЦЕСІ. Present continuous»: Знайти точки зростання: уроки дорослішання для українського суспільства. URL: <https://youtu.be/hFMKx8au0s8>